

Altres actes a l'UCE

Curs de formació cultural Iniciació als Països Catalans: "Societat civil organitzada als Països Catalans": Els centres d'estudis (Andorra)

Àngels MACH i BUCH

El cas d'Andorra, per l'estructura del Copríncipat, per la immigració que ha fet augmentar la població del país de manera exponencial des de mitjan segle xx amb ciutadans provinents de tot el món, i sobretot per la seva independència política, és una excepció respecte als estàndards dels altres territoris de parla i cultura catalana. Coincidim en el paper essencial de la societat civil pel que fa a la cultura i la llengua, i en la presa de consciència per la voluntat de ser i continuar sent (andorrans).

El patrici ordinenc Anton Fiter i Rossell, en la seva obra *Manual Digest*, el 1748 esmentava en les seves pàgines: "Considerant que lo Vici dela llenga del Pais natiu impedeix, que mos petits pensaments, no poden ser Expressas ab, aquella Exornacio que demana la Curiositat de aquest temps, i que un Andorra, deu sempre deixar algun señal, y rastre dela llengua de sa nacio".

"Vistas las Valls de Andorra ser Verdadera Cataluña, i sos naturals verdaders, propis, i lligitims Catalans, atesa la naturaleza de ellas, sa Contistucio antiguissima, dels temps dels romans,... com tambe ser expressades tals, per diplomes de Carlo Magno Emperador, y son net Carlos Calvo Emperador, y Rey de Fransa, y la Confirmitat dels autors en esta veritat; no se veuran menos claras, sa substancia, y qualitats Catalanas si se atent lo idioma Pur Catala, lo modo y moda de Vestir, los Costums de sos moradors..."

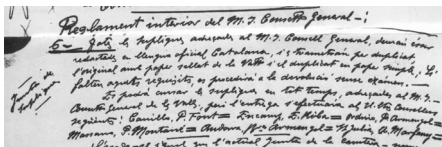
1. El context de la llengua catalana i les institucions andorranes

Tot i que la llengua catalana s'emprava de forma natural entre els habitants del país i s'havia donat per fet que la llengua del país era la catalana durant molts anys, el 1898 el Consell General va establir que els passaports s'havien d'escriure en català.

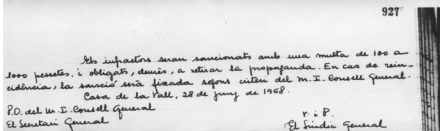
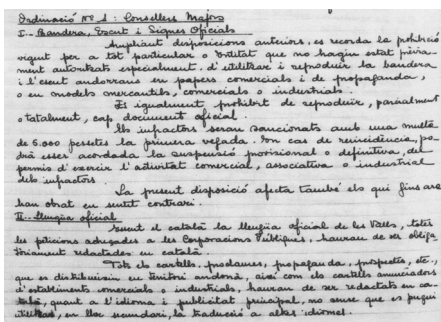
El Síndic general Francesc Cairat i Freixes, potser influït per la Guerra Civil Espanyola, molt discretament va considerar adient que en quedés constància escrita en una ordinació del Consell General de l'1 juny del 1938, en què fixava que les súpliques adreçades a les institucions havien de ser redactades en la llengua oficial catalana. I va ser complementat amb un edicte del 20 juny 1938, en què els cartells que s'imprimissin també havien de ser en català.

Posteriorment, l'any 1968, en temps del Síndic Francesc Escudé i Farrero, el Consell General va reafirmar els signes d'identitat del país: bandera, escut i signes oficials, i llengua oficial. L'ordinació del 28 de juny del 1968 va marcar a més que els documents oficials i la publicitat s'havien d'escriure en català.

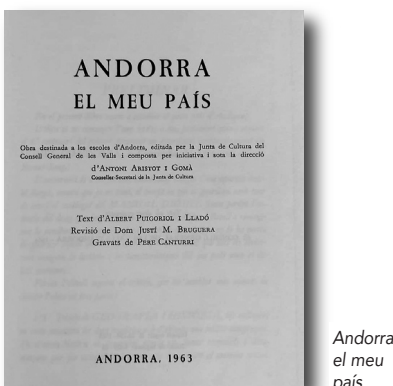
Durant el segle xx a Andorra existien dos sistemes d'ensenyament escolar, l'Escola Francesa des del 1900, amb els ensenyaments en llengua francesa, i l'Escola Espanyola des del 1938, que impartia les classes en castellà i incloïa els centres religiosos de les monges de la Sagrada Família d'Urgell (des del 1882) i els salesians (1966-2016) del Col·legi Sant Ermengol, amb les classes en català. L'any 1963 la Junta de Cultura del Consell General de les Valls va voler editar el primer manual d'andorranitat per donar una formació bàsica als infants, i també als adults nacionals i nouvinguts que volien accedir a coneixements bàsics, presentats de forma esquemàtica i accessible. El llibre *Andorra, el meu país*, va

Ordinació del Consell General de l'1 de juny del 1938

Ordinació del Consell General del 28 de juny del 1968

ser dirigit pel Conseller secretari de la Junta de Cultura, Antoni Aristot i Gomà, amb les il·lustracions de Pere Canturri i Montanya, i el text d'Albert Puigoriol i Lladó. Redactat en llengua catalana, oficial del país, va ser repartit a tots els estudiants i a totes les llars.

Els anys 70 del segle, a causa de l'increment constant de població forana el Consell General va creure necessari promoure un procés d'andorranització amb formació a les escoles i cursos per a adults gratuïts de coneixement del país i de la llengua catalana. Va ser impulsat per Lídia Armengol i Vila, assessora pedagògica des del 1973, amb el suport de Manuel Mas i Ribó i d'Antoni Morell i Mora. Es va crear la Biblioteca Nacional el 1974, els Arxius Nacionals el 1975 i l'Institut d'Estudis Andorrans el 1976. Aquest darrer, l'any 2021, va ser absorbit per la Fundació Privada del Sector Públic Andorra Recerca + Innovació (Llei 11/2021 del 13 de maig), junt amb ActuaTech i OBSA.

Per poder integrar residents al país de més de 25 anys i fills de pares estrangers nascuts a Andorra abans de l'1 de gener del 1975, el Consell General va legislar el Codi de la nacionalitat andorrana l'11 març 1977. Fins aleshores només el fills de pares andorrans podien adquirir la nacionalitat. Tot i així, només els nascuts a Andorra posteriorment a aquesta data encara hi van poder tenir accés.

Per tal de poder tenir un sistema educatiu propi i en català, el 1982 es va crear l'Escola Andorrana, que va complementar els altres dos sistemes d'ensenyament externs, tots tres públics i gratuïts.

El curs escolar 2024-2025 va començar amb en total 11.352 alumnes als centres educatius de maternal, primera ensenyança, segona ensenyança, batxillerat i formació professional. El sistema educatiu amb més alumnat és l'andorrà, amb 4.653 estudiants, seguit del francès (3.379 alumnes), l'espanyol (3.060 alumnes) i, finalment, el britànic (260 alumnes), privat i de pagament, amb dues escoles: Agora Andorra International School des del 1999, i British College of Andorra, obert el setembre 2018. En aquest període la Universitat d'Andorra (els estudis superiors a Andorra es van implantar el 1988) va acollir un total de 1.815 estudiants. D'aquests, 675 van cursar estudis reglats (formacions universitàries estatals), 1.140, van seguir algun dels programes de formació continuada i 24 cursen estudis de doctorat en algun dels cinc grups de recerca existents.

A fi que els documents emanats de les institucions andorranes sortissin revisats lingüísticament i de promoure l'ús correcte de la llengua catalana, es va crear el Departament d'Assessorament Lingüístic l'1 de gener de 1988. Incidia en tres àmbits: la recerca en lèxic propi del país, l'actualització, adaptació i correcció de la documentació administrativa, i cursos de llenguatge i campanyes publicitàries de promoció de la llengua.

Amb el mecenatge d'una empresa relacionada comercialment amb la República Txeca, el 1991 el Govern

La ministra de Cultura Mònica Bonell i el director de Política Lingüística Joan Sans lliurant el diploma oficial de català als estudiants del Centre Carlemany de Praga, 5 de març 2024

d'Andorra i la Universitat Carolina de Praga van establir les bases del Lectorat de català de Praga, que van ser ratificades en un conveni signat el 1993 per la Universitat Carolina (Institut d'Estudis Romànics) i el Govern d'Andorra, que va ser reafirmat l'any 2000. El 2017, el deganat de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat Carolina i el Ministeri de Cultura, Joventut i Esports del Govern d'Andorra van actualitzar les responsabilitats del lectorat, en conferir-li caràcter oficial, i va passar a anomenar-se Centre Carlemany de Llengua Catalana. Des del 2001, 37 estudiants del lectorat han obtingut beca del Govern d'Andorra per a la matrícula als cursos de l'UCE a Praga, a través de la Societat Andorrana de Ciències. Fins al 2015 van ser beques per a dos estudiants, i des d'aleshores per a un estudiant.

La presència d'Andorra a l'ONU i al Consell d'Europa, des del 1993, en què es va aprovar la Constitució, va contribuir a la difusió de la llengua catalana en l'àmbit institucional internacionalment.

El creixement demogràfic d'Andorra ha suposat l'arribada de nous ciutadans vinguts de països amb llengües maternes diferents del català, i el Consell General, en la Llei d'ordenació de l'ús de la llengua oficial del 16 desembre 1999, volia promoure l'ús de la llengua catalana al país. L'Àrea de Política Lingüística del ministeri encarregat de la Cultura va oferir no només els cursos presencials sinó també cursos virtuals, va obrir centres d'autoaprenentatge a les parròquies, i mòduls per a sectors professionals, tots gratuïts.

Tot i així, s'ha volgut reforçar la política que tothom pogués almenys entendre i expressar-se mínimament en català en una nova llei. La Llei 6/2024, del 25 d'abril, de la llengua pròpia i oficial va lligar la renovació de l'autorització de sojorn i treball al coneixement de la llengua. El gener del 2025, l'Àrea de Llengua Catalana ofereix 52 cursos als centres d'Encamp, la Massana, Sant Julià de Lòria i Escaldes-Engordany, entre els nivells A1 i C1. El nivell A1.1, de 30 hores, és per a les persones que hagin d'acreditar aquestes hores de llengua catalana per renovar el permís de treball. Els nivells A1, A2 i B1 tenen una oferta presencial i virtual, amb exàmens oficials per obtenir els diplomes oficials de llengua catalana. També hi ha mòduls per a empreses, deu grups empresarials per a establiments de diversos àmbits: restauració, hotelaria, comerç, transport...

L'any 2025 un total de 1.643 persones estan inscrites als centres d'autoaprenentatge amb seguiment guiat: prop de 70 a Canillo, més de 200 a Encamp, unes 100 al Pas de la Casa, unes 1.100 a Escaldes-Engordany (amb Andorra la Vella) i quasi 200 a la Massana. A més de 700 persones assistents a cursos presencials i 340 a cursos virtuals.

L'esforç per a la promoció de la llengua catalana que fa el Govern és evident i també ha augmentat l'interès dels nous vinguts per aprendre-la. Per fer el seguiment de l'aplicació de la Llei de la llengua pròpia i oficial, fomentar l'ús habitual del català en tots els àmbits o garantir la participació activa de totes les administracions públiques en la política lingüística, s'ha constituït el 2 de juny del 2025 el Consell Nacional per la Llengua. Es tracta d'un òrgan de caràcter polític i social format per representants del Govern, els Comuns, la Universitat

El Cap de Govern Òscar Ribas i Reig al seu discurs a les Nacions Unides el 1993

d'Andorra, Andorra Recerca i Innovació, el Consell Econòmic i Social, i la Plataforma Andorrana per la Llengua. La primera reunió, al centre de català d'Encamp, va ser encapçalada pels ministres de Relacions Institucionals, Educació i Universitats, Ladislau Baró, i de Cultura, Joventut i Esports, Mònica Bonell, sobre els quals recau la presidència doble de l'organisme. L'acord d'associació amb la Unió Europea signat al desembre del 2023 i pendent de ratificació, de ben segur ajudarà a la promoció de la llengua catalana a escala internacional, tot i que no tots els reglaments podran ser traduïts.

2. L'aportació de les associacions culturals andorranes

El paper de les entitats i associacions cíviques culturals per fomentar l'ensenyament i l'ús del català sempre ha estat important a Andorra. A vegades han tingut el suport econòmic del Ministeri encarregat de la Cultura o dels Comuns, també amb mecenatge privat, i sobretot amb les quotes i aportacions de socis i molta feina de voluntariat cultural.

*El Centre Moral i Recreatiu d'Andorra es va crear el 24 de desembre de l'any 1905 amb la finalitat de fomentar la instrucció, la unió, i l'activitat cultural i social al país. El seu primer president va ser Francesc Vilarrubla. El 1910 es va crear un "estudi en lo local del Centre" adquirint un dipòsit de llibres, pissarres, cartipassos i demés material escolar. El període bèl·lic va reduir l'activitat, però el 1949, amb la presidència del mestre Xavier Plana, hi va haver un relançament del centre i es van crear tres seccions: la Secció Cultural, amb l'organització de conferències, l'edició d'una revista setmanal o mensual i organització de cursos gratuïts de llengua catalana. La Secció Recreativa per a organitzar festivals, grups teatrals, musical, ballets, i l'Orfeó. I la Secció Infantil, de caràcter cultural i recreatiu. El 1955 es va celebrar el cinquantenari amb gran afluència de socis. El 1958 es va crear l'Orfeó Andorrà. Durant els anys 60 es van realitzar obres de teatre, escola d'ensenyament primari, activitat sardanista –el 1965 es va independitzar de la secció Amics de la Sardana del Centre–, esbart dansaire, actuacions de l'Orfeó Andorrà, orfeó infantil, caramelles a càrrec del mestre Joan Roure, secció excursionista, agrupació teatral, conferències, recitals, ballet, caus d'art, projeccions de cinema, ...

El 1965 es va inaugurar un nou local social, i es va passar a anomenar Casal del Centre.

El juny del 1970 el pare Ambròs Caralt, junt amb la comissió de cultura de Foment Andorrà, va compondre el llibret *Nocions de català, compendi d'ortografia i gramàtica per als nois i noies andorranes*. El Centre Moral i Recreatiu d'Andorra organitzava vetllades de teatre en català en aquell temps. En Manuel Pons i Torres (que va ser testimoni de l'acte de dictar testament en Pompeu Fabra i Poch a Andorra amb el notari Rossend Jordana i Besolí) en va ser president del 1963 al 1966, seguit d'Àngel Sansa i Vidal, Amadeu Cirici i Mora, i Eduard Molné i Armengol.

El local que ocupava el centre vora la plaça Guillemó es va cremar al juliol 1978 (actualment en aquest lloc hi ha emplaçat el Centre Cultural la Llacuna) i la seva activitat va cessar fins que es va dissoldre l'associació, el 1992. Amb els béns de l'entitat es va adquirir una escultura de

El membres del Centre Moral i Recreatiu d'Andorra el 1904

l'artista Josep Viladomat i Massanas, i se'n va fer donació al Comú d'Andorra la Vella. L'Orfeó Andorrà, una de les seves seccions, ha continuat la seva trajectòria de forma independent fins a l'actualitat, la qual cosa la fa la més longeva de les existents.

*L'Agrupació Sardanista d'Andorra, independitzada del Centre Moral i Recreatiu, es va crear el 1965 amb els objectius de fomentar i difondre la sardana com a fet sociocultural en totes les seves manifestacions, potenciar la reflexió i el debat per actualitzar objectius i les formes en què s'ha de manifestar el moviment sardanista i participar en activitats sardanístiques al país i fora. Segueix la seva activitat a hores d'ara.

*El Cercle de les Arts i de les Lletres, creat al 1968, organitza el certamen dels Jocs Florals Jovenívols des del 1970 i els Jocs Florals Infants des del 1977. La Nit Literària que es fa des del 1978, té un cartell de premis dedicat a diferents gèneres literaris en llengua catalana: premi Fiter i Rossell de novel·la, premi Principat d'Andorra d'investigació històrica, Grandalla de poesia, Laurèdia de periodisme, Manuel Cerqueda Escaler de novel·la curta, de contes i narracions, de teatre, d'assaig i de ciència-ficció i fantasia. També convoca el cartell de premis Arts Andorra (dibuix, pintura, escultura, disseny gràfic) des del 1995.

El Cercle de les Arts i de les Lletres el 4 i 5 d'octubre de 1975 va organitzar les festes Pompeu Fabra a Andorra. El síndic Julià Reig i Ribó va inaugurar un carrer dedicat al mestre en presència de la seva filla Carola.

Joan Burgués, autoritats i Carola Fabra a la inauguració del carrer de Pompeu Fabra a Andorra la Vella el 1975

Jocs Florals 1991, Cercle de les Arts i de les Lletres

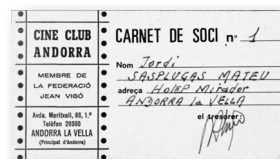

Nit Literària 2023, Cercle de les Arts i de les Lletres

*El Cineclub de les Valls d'Andorra es va crear el 1968 amb l'impuls del seu primer president, Jordi Sasplugas. Tenia contactes amb grans experts de cinema de Barcelona que li proporcionaven ja abans les pel·lícules, que projectava a l'hotel Mirador, d'origen rus, o que

Jordi Sasplugas, primer president del Cineclub de les Valls i del Centre Cultural Andorrà

Carnet número 1 del Cineclub de les Valls

estaven prohibides a Espanya i a França. El 1977 va marxar a Barcelona, i es va seguir projectant cinema d'autor amb disminució de públic fins al 1980. Després d'uns anys d'aturada, des del 1997 ha tornat a funcionar ininterrompudament.

*El Centre Cultural d'Andorra va estar en funcionament des del 1975 al 1980. Es va crear a partir del Cineclub de les Valls, i a més de les projeccions de cinema, organitzava recitals de cançó catalana i reivindicativa, conferències, dansa, música, teatre i art, carnaval, la revetlla de Sant Joan, esports i espectacles infantils, espais de cultura popular al carrer i la natura. El fet de polititzar part de la seva activitat, en un moment encara rígid institucionalment, va ajudar a la seva desaparició.

*La Societat Andorrana de Ciències es va crear el 1983 a iniciativa d'un grup de professionals de la salut que en retornar al país després de la seva formació universitària necessitaven canalitzar les seves inquietuds d'aprofundir coneixements. Va començar l'activitat amb un cicle de conferències, del qual s'han fet 40 edicions; jornades de reflexió sobre àmbits diversos, 23 edicions; una jornada especialitzada en el marc de la Universitat Catalana d'Estiu a Prada al Conflent des del 1988, amb 37 edicions; unes Trobades Culturals Pirinenques, itinerants al llarg de la serralada i anyals des del 2004, amb 21 edicions; uns Debats de recerca des del 2006, amb 16 edicions, i coorganització de congressos diversos. De tots els actes en transcendeixen publicacions impreses i digitals en català, amb els articles amb DOI, i els audiovisuals enregistrats als actes són consultables al canal de la SAC a Youtube. També edita la col·lecció d'articles d'història inèdits sobre el país i els entorns *Papers de Recerca Històrica*, amb 11 edicions. L'únic llibre que no correspon a un acte presencial previ. El 2019 va crear una Secció Acadèmica. Com a centre d'estudis té un paper inspirador de la societat, ja que genera coneixement a l'interior i a l'exterior del país. La Societat Andorrana de Ciències ha estat interessada des de la seva creació en la promoció de la llengua catalana. El 1985 es va agermanar amb l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de

Notícia del concert de Lluís Llach organitzat pel Centre Cultural Andorrà cancel·lat al diari Poble Andorrà del 4 de gener de 1978

Signatura del conveni de la SAC amb el Patronat de l'UCE, juny del 1988

Primeres Trobades Culturals Pirinenques a Sant Julià de Lòria, octubre 2004

3rs Debats de Recerca 2008

Catalunya i Balears, amb avantatges de què poden gaudir els socis en cursos de formació continuada en l'àmbit de la salut. Des del 1988 ha estat entitat convocant del Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, del qual s'han realitzat vint edicions quadriennals del 1913 al 2017, tot i l'aturada obligada en períodes de dictadura.

La SAC té una secció de llengua catalana des del 1986, que ha estat coordinada successivament per Manuel Anglada, Marcel Baïche i Mercè Betriu, en què va dur a terme una taula rodona sobre l'ensenyament del català al país, en ocasió del Segon Congrés de Cultura Catalana, al qual es va adherir.

Signatura del conveni amb l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears el 1985

Sessió de la Secció Acadèmica de la SAC al Consell General al juny del 2023

Presentació del primer volum de *Papers de Recerca Històrica* al Museu Casa Plandolit el 2004

XIII Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, Andorra la Vella 1988

*El Centre de la Cultura Catalana des de 1994 ha realitzat les activitats següents: la mostra de cinema català Hivern de Cinema; organització del premi Carles Sabater a la millor cançó en català de l'any des del 1999; concurs de pessebres, berenars literaris, presentacions de llibres, Correllengua, conferències, Mostra de Teatre Jove entre 1998 i 2012, Voluntariat per la Llengua (ara a càrrec del Ministeri de Cultura). Segueixen duent a terme les activitats dels focs de Sant Joan, la recollida de la Flama del Canigó i altres activitats durant la diada de Sant Joan en col·laboració dels Fallaires d'Andorra la Vella.

* Les festes tradicionals del solstici d'estiu: falles, haros i brandons, amb una candidatura presentada per Andorra

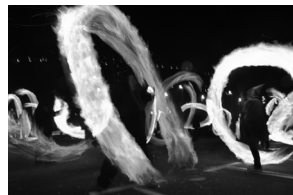

El Síndic general Vicenç Mateu encenent els fanals per les fogueres de les parròquies, amb el foc portat del Canigó pel Centre de la Cultura Catalana

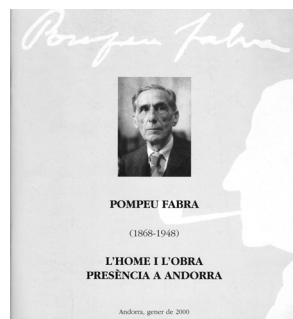
que va unir 63 pobles pirinencs d'Andorra, Espanya i França, van ser declarats patrimoni cultural immaterial de la humanitat de la Unesco, l'1 de desembre del 2015. Ja el 2004 la UNESCO havia declarat la vall del Madriu-Perafita-Claror, patrimoni mundial en la categoria de béns culturals, com a paisatge cultural.

*La plataforma d'entitats culturals Àgora Cultural del Principat d'Andorra, des de 30 novembre 1998 duu a terme tres projectes anyals conjunts: acte unitari per Sant Jordi amb una litografia commemorativa d'un artista del país sobre la seva visió personal el tema de la diada; celebració del Dia de la Cultura i lliurament dels premis culturals Àgora, i l'edició de la revista Àgora des del 2003). Es tracta d'una plataforma començada per sis associacions culturals (Centre de la Cultura Catalana CCC, Cercle de les Arts i de les Lletres CALL, Federació Andorrana de Fotografia, Associació d'Escriptors del Principat d'Andorra AEPA, Associació de Creatius La Xarranca i la SAC), amb un secretariat cada any diferent a càrrec d'una de les associacions. En un començament cada secretariat va fer un projecte personalitzat: exposició i catàleg *Pompeu Fabra, l'home i l'obra, presència a Andorra* (CCC, gener 2000), VII Trobada d'Escriptors Set claus (AEPA juny 2001), homenatge al Centre Moral Recreatiu (SAC 2001) i exposició i catàleg *Mitjans de comunicació a Andorra* (SAC juny 2002), escultura urbana de mossèn Cinto (CALL, novembre 2002) fins que el 2003, amb el secretariat de La Xarranca, va començar l'edició de la revista cultural Àgora. El primer premi Àgora s'havia començat lliurar al 2001.

Actualment està formada per 29 associacions culturals: Amics dels Orgues de les Valls d'Andorra (AOVA), Andorra Lírica (AL), Associació Andorrana del Còmic, l'Animació i la Il·lustració (L'ARCA), Associació Amics del Cambra Romànica (ACR), Associació de Cultura Popular d'Ordino (ACPO), Associació de Meteorologia d'Andorra i Ciències de l'Atmosfera (Amaca), Associació de Músics d'Andorra (ASMA), Associació d'Escriptors del Principat d'Andorra (AEPA), Associació Fallaires d'Andorra la Vella (AFAV), Associació Grup de Creació - La Xarranca (AGCLX), Associació Musical i d'Amics de Mozart (AMAM), Associació per la Defensa de la Natura (ADN), Associació Petits Cantors del Principat d'Andorra (PCPA), Associació Sociocultural Averroes (ASA), Castellers d'Andorra (CA), Centre de la Cultura Catalana (CCC), Cercle de les Arts i de les Lletres (CALL), Cineclub de les Valls (CV), Coral Casamanya (CC), Esbart Santa Anna (ESA), Esbart Valls del Nord (EVN), Federació

Rodant les falles la posobra de Sant Joan a Andorra la Vella. Foto: Fallaires d'Andorra la Vella

Primer acte conjunt de les entitats de la plataforma Àgora Cultural del Principat d'Andorra el gener del 2000

Celebració del Dia de la Cultura amb el lliurament dels premis Àgora al desembre del 2023 al Consell General

Andorrana de Fotografia (FAF), Grup d'Amics de les Matemàtiques d'Andorra (Gamma), Grup de Folklore Casa de Portugal (GFCP), ICOM Andorra, Institut de Música del Comú d'Andorra la Vella (Imcav), Orfeó Andorrà (OA), Societat Andorrana de Ciències (SAC), Velles Cases Andorranes (VCA). Des del 2016 a efectes del seu reconeixement a nivell administratiu, la plataforma va passar a ser una secció autònoma de la SAC.

*L'associació Cultura Activa, nova associació cultural que va realitzar l'acte d'inici de la seva activitat a favor de la llengua catalana el 3 de febrer del 2024.

*Plataforma Andorrana per la Llengua, delegació de la Plataforma per la Llengua al país, presidida per Marc Vila i Amigó, es va presentar a Andorra el 4/10/2024, amb l'objectiu d'ampliar l'ús del català i millorar-ne la qualitat.

3. L'homologació de la Societat Andorrana de Ciències a l'exterior

En l'organització del Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, la SAC es va afegir a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques, la Societat Catalana de Biologia i Acció Cultural del País Valencià el 1988, en ocasió del XIII Congrés que es va dur a terme a Andorra la Vella. El 1996, a fi de donar continuïtat als congressos, es va crear la Fundació Alsina i Bofill, de la qual la SAC segueix formant part com a patró.

Es va entrar al Patronat de l'UCE el 1988, i des d'aleshores hi realitza la Diada Andorrana, de la qual queda traça en el llibre que s'edita l'any següent. Totes les edicions són consultables a la xarxa. També col·labora en altres actes de l'UCE.

Les Trobades Culturals Pirinenques, iniciades després de la Diada Andorrana del 2003, en què es va veure la necessitat de reunir-se entre els centres d'estudis pirinencs, van començar amb tres centres d'estudis: Col·lectiu Pirineu Cultural de l'Alt Urgell i el Pallars, l'Institut d'Estudis Ceretans i la SAC. Dels tres inicials de les Primeres Trobades Culturals Pirinenques del 2004 s'ha passat als disset actuals, i les trobades han passat gairebé per totes les comarques catalanes del sud i els departaments del nord del Pirineu. Aquests centres d'estudis són actualment: Àmbit de Recerques del Berguedà (ARB), Amics de Besalú i el seu Comtat (ABC), Associació d'Història Rural (AHR), Associació per a la Protecció del Patrimoni i la Memòria Històrica de la Vall de Querol (APPMQ/ APPMC), Casal del Conflent (CC), Centre Cultural Català del Vallespir (CCCV), Centre d'Estudis Aranès (CEA), Centre d'Estudis Ribagorçans (CERib), Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès (CECR), Ecomuseu de les Valls d'Àneu (EVA), Grup de Recerca de Cerdanya (GRC),

La 37a Diada Andorrana a l'UCE celebrada l'agost del 2024

Estudiants andorranos a l'UCE el 2007

Les 20es Trobades Culturals al monestir de Sant Pere de Rodes

Institut d'Estudis Ceretans (IEC), Institut d'Estudis Comarcals de l'Alt Urgell (Iecau), Institut d'Estudis Empordanesos (IEE), patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca (Pehoc), Societat Andorrana de Ciències (SAC) i Terra dels Avis del Rosselló (TdAR).

L'any 2008 la SAC va entrar a formar part de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana CCEPC. Aquesta pertinença ha aportat la participació de la SAC a les assemblees de la CCEPC, als seus congressos i a les trobades territorials anyals. Va portar la realització del Recercat 2011 a Escaldes-Engordany i la participació als següents Recercat en què s'han proposat junt amb altres centres d'estudis, i han estat premiats, els investigadors Benigne Marquès, Artur Blasco, Mario Zucchitello i Joan Domènech i Moner, i l'Institut Menorquí d'Estudis com a centre d'estudis. El 2022 la SAC va rebre el premi a centre d'estudis gràcies a la proposta de l'Institut d'Estudis Comarcals de l'Alt Urgell, el Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès i el Centre d'Estudis Tossencs. També es va portar el Col·loqui Internacional d'Estudis Transpirinencs a Canillo el 2015, el Simposi del Focs Festius de la Mediterrània a Andorra la Vella el 2019, i la participació als actes organitzats per l'Institut Ramon Muntaner.

Participant al XIII Congrés de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana a la Jonquera al novembre del 2022

Recercat 2011 a Escaldes-Engordany

Col·loqui Internacional d'Estudis Transpirinencs 2015 a Canillo

El IV Simposi de Focs Festius de la Mediterrània 2019 a Andorra la Vella

Al Recercat a Montblanc 2025

Maria Carme Jiménez, directora de l'IRMU,
Narcís Figueras, president de la CCEPC, i
Àngels Mach a l'UCE

Què hem après en aquest trajecte

La importància de fomentar la creació i donar a conèixer el coneixement dins i fora d'Andorra. La transcendència que quedi traça de l'activitat en publicacions impreses i digitals, en àudio, i en audiovisual a la xarxa.

La connexió amb centres d'estudis de propòsits similars per conèixer millor els territoris i poder realitzar projectes junts, de dimensions més grans.

Àngels Mach i Buch,

Presidenta de la SAC i membre per la SAC de la Fundació UCE

Bibliografia

- ÀGORA CULTURAL D'ANDORRA. (2001) *Centre Moral i Recreatiu d'Andorra 1905-1992*. Àgora Cultural del Principat d'Andorra.
- BASTIDA I ARENY, Roser. (2000) L'ensenyament a Andorra. A: *Formació i ensenyament a Andorra. 13a Diada Andorrana a la XXXII UCE*. Andorra: Societat Andorrana de Ciències, p. 11-48.
- BUTLLETÍ OFICIAL DEL PRINCIPAT D'ANDORRA Núm. 2 - any 12 - 12.1.2000 Llei d'ordenació de l'ús de la llengua oficial.
- BUTLLETÍ OFICIAL DEL PRINCIPAT D'ANDORRA Núm. 59 - 29 de maig del 2024 Llei 6/2024, del 25 d'abril, de la llengua pròpia i oficial.
- CERCLE DE LES ARTS I DE LES LLETRES (2003) *35 anys del Cercle de les Arts i de les Lletres*. Andorra: CALL- Crèdit Andorrà.
- FITER I ROSSELL, A. (1748-2000). *Manual Digest de les Valls Neutres d'Andorra*. Andorra la Vella: Consell General-Fundació CaixaBank, p. 119 i 120, 163.
- GANYET I SOLÉ, Rosabel. (2022) La nostra llengua. *Papers de Recerca Històrica* núm. 10: *Inicis de l'Administració andorrana moderna 1961-1978*. Andorra: Societat Andorrana de Ciències, p. 135-136.
- MATEU I PI, Meritxell. (2005) L'evolució política del 1945 al 1993. A: BELENGUER, Ernest. *Història d'Andorra*. Edicions 62, Barcelona, p. 355.
- MATEU I ZAMORA, Vicenç, MACH I BUCH, Àngels, MIR I PARACHE, Jordi, & SISTAC I VICÉN, Ramon. (2014) Pompeu Fabra. Un testament a Andorra. 66 anys del testament de Pompeu Fabra a Andorra. 75 anys de la primera referència escrita de la llengua oficial catalana a les actes del Consell General. 100 anys de la publicació de les normes ortogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans. A: 29è *Cicle de Conferències 2013: 50 anys d'Andorra el meu país i 250 anys del Polítar andorrà*. Andorra: Societat Andorrana de Ciències, p. 450-456.
- PORTA ESPLUGA, Roser. (2024) *Olor de sofre. El Centre Cultural d'Andorra i els límits de la llibertat als anys setanta*. Editorial Andorra.
- VILANOVA I TRIAS, Josep, POL I SOLÉ Antoni, MACH I BUCH, Àngels. 40 anys de la SAC mirant endavant. A: 40è *Cicle de Conferències 2024: 40 anys de la SAC i d'evolució del món*. Andorra: Societat Andorrana de Ciències (en premsa).